

ANALÝZA A KLASIFIKACE DAT

prof. Ing. Jiří Holčík, CSc.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

III. BAYESŮV KLASIFIKÁTOR

ZÁKLADNÍ POJMY A PŘEDPOKLADY

- ✓ při řešení praktických úloh je třeba předpokládat, že obrazy signálů jsou ovlivněny víceméně náhodnými fluktuacemi zdroje signálu, v přenosové cestě, při předzpracování i analýze, které se nepodaří zcela eliminovat.
- ✓ ztrátová funkce $\lambda(\omega_r|\omega_s)$ udává ztrátu při chybné klasifikaci obrazu ze třídy ω_s do třídy ω_r .
- ✓ matice ztrátových funkcí

$$\mathbf{\lambda} = \begin{bmatrix} \lambda(\omega_1|\omega_1) & \lambda(\omega_1|\omega_2) & \cdots & \lambda(\omega_1|\omega_R) \\ \lambda(\omega_2|\omega_1) & \lambda(\omega_2|\omega_2) & \cdots & \lambda(\omega_2|\omega_R) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \lambda(\omega_R|\omega_1) & \lambda(\omega_R|\omega_2) & \cdots & \lambda(\omega_R|\omega_R) \end{bmatrix}$$

- ✓ střední ztráta $J(\mathbf{a})$ udává průměrnou ztrátu při chybné klasifikaci obrazu $\mathbf{x}$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY

- ☑ pokud se soustředíme na obrazy pouze ze třídy ω_s , je střední ztráta dána průměrnou hodnotou z $\lambda(d(\mathbf{x}, \mathbf{a})|\omega_s)$ vzhledem ke všem obrazům ze třídy ω_s , tj.

$$J_s(\mathbf{a}) = \int \lambda(d(\mathbf{x}, \mathbf{a})|\omega_s) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_s) d\mathbf{x}$$

kde $p(\mathbf{x}|\omega_s)$ je podmíněná hustota
pravděpodobnosti výskytu obrazu $\mathbf{x}$ ve třídě ω_s

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY

- ☑ Celková střední ztráta $J(\mathbf{a})$ je průměrná hodnota ze ztrát $J_s(\mathbf{a})$

$$J(\mathbf{a}) = \sum_{s=1}^R J_s(\mathbf{a}) \cdot P(\omega_s) = \int \sum_{s=1}^R \lambda(d(\mathbf{x}, \mathbf{a}) | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) \cdot P(\omega_s) d\mathbf{x}$$

- ☑ nebo podle Bayesova vzorce ($P(\omega_s | \mathbf{x}) \cdot p(\mathbf{x}) = p(\mathbf{x} | \omega_s) \cdot P(\omega_s)$)

$$J(\mathbf{a}) = \int \sum_{s=1}^R \lambda(d(\mathbf{x}, \mathbf{a}) | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x}) \cdot P(\omega_s | \mathbf{x}) d\mathbf{x}$$

kde $p(\mathbf{x})$ je hustota pravděpodobnosti výskytu obrazu $\mathbf{x}$ v celém obrazovém prostoru a $P(\omega_s | \mathbf{x})$ je podmíněná pravděpodobnost, že daný obraz patří do třídy ω_s (tzv. aposteriorní pravděpodobnost třídy ω_s).

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY

- ☑ Návrh optimálního klasifikátoru, který by minimalizoval střední ztrátu, spočívá v nalezení takové množiny parametrů rozhodovacího pravidla $\mathbf{a}^*$, že platí

$$J(\mathbf{a}^*) = \min_{\mathbf{a}} J(\mathbf{a})$$

- ☑ Dosadíme-li za $J(\mathbf{a})$ z předchozího vztahu, je

$$J(\mathbf{a}^*) = \min_{\mathbf{a}} \int_{\mathcal{X}} \sum_{s=1}^R \lambda(d(\mathbf{x}, \mathbf{a}) | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) \cdot P(\omega_s) d\mathbf{x}$$

- ☑ Je-li ztrátová funkce $\lambda(\omega_r | \omega_s)$ konstantní pro všechny obrazy z ω_s , je dále

$$J(\mathbf{a}^*) = \int_{\mathcal{X}} \min_r \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) \cdot P(\omega_s) d\mathbf{x}$$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY

- ☑ Označíme-li ztrátu při klasifikaci obrazu $\mathbf{x}$ do třídy ω_r

$$L_x(\omega_r) = \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) \cdot P(\omega_s)$$

tak po dosazení dostaneme

$$J(\mathbf{a}^*) = \int_x \min_r L_x(\omega_r) d\mathbf{x}$$

Úloha nalezení minima celkové střední ztráty se tak převedla na minimalizaci funkce $L_x(\omega_r)$. Optimální rozhodovací pravidlo $d(\mathbf{x}, \mathbf{a}^*)$ podle kritéria minimální celkové střední ztráty je

$$L_x(d_{ME}(\mathbf{x}, \mathbf{a}^*)) = \min_r L_x(\omega_r)$$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY

- ☑ Chceme-li využít principu diskriminačních funkcí

$$\min L_x(\omega_r) = \max(-L_x(\omega_r))$$

- ☑ Diskriminační funkci optimálního klasifikátoru podle kritéria minimální chyby pak definujeme

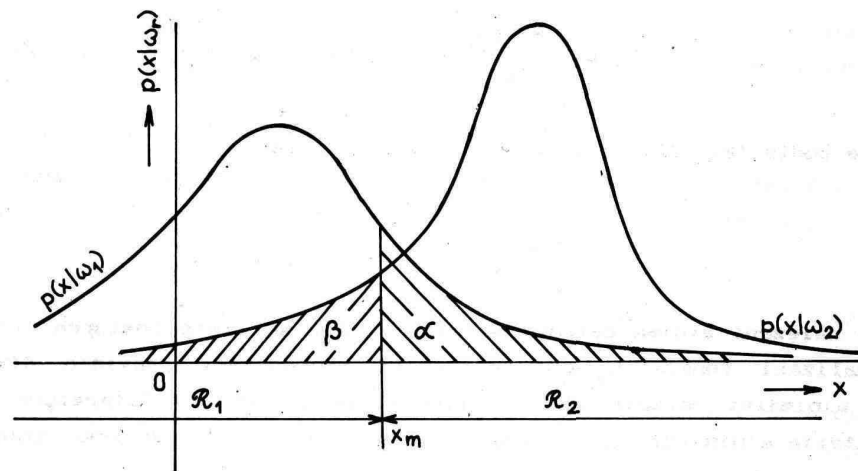
$$g_r(\mathbf{x}) = -L_x(\omega_r) = -\sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) \cdot P(\omega_s)$$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY DICHOTOMICKÝ KLASIFIKÁTOR

Celková střední ztráta v případě dvou tříd je

$$\begin{aligned} J(\mathbf{a}) &= \int_{\mathcal{R}_1} \sum_{s=1}^2 \lambda(\omega_1|\omega_s) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_s) \cdot P(\omega_s) d\mathbf{x} + \int_{\mathcal{R}_2} \sum_{s=1}^2 \lambda(\omega_2|\omega_s) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_s) \cdot P(\omega_s) d\mathbf{x} = \\ &= \lambda(\omega_1|\omega_1) \cdot P(\omega_1) \int_{\mathcal{R}_1} p(\mathbf{x}|\omega_1) \cdot d\mathbf{x} + \lambda(\omega_1|\omega_2) \cdot P(\omega_2) \int_{\mathcal{R}_1} p(\mathbf{x}|\omega_2) \cdot d\mathbf{x} + \\ &+ \lambda(\omega_2|\omega_1) \cdot P(\omega_1) \int_{\mathcal{R}_2} p(\mathbf{x}|\omega_1) \cdot d\mathbf{x} + \lambda(\omega_2|\omega_2) \cdot P(\omega_2) \int_{\mathcal{R}_2} p(\mathbf{x}|\omega_2) \cdot d\mathbf{x} = \\ &= \lambda(\omega_1|\omega_1) \cdot P(\omega_1) \cdot (1 - \alpha) + \lambda(\omega_1|\omega_2) \cdot P(\omega_2) \cdot \beta + \lambda(\omega_2|\omega_1) \cdot P(\omega_1) \cdot \alpha + \lambda(\omega_2|\omega_2) \cdot P(\omega_2) \cdot (1 - \beta) \end{aligned}$$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ STŘEDNÍ ZTRÁTY DICHOTOMICKÝ KLASIFIKÁTOR

Diskriminační funkce pro dichotomický klasifikátor bude

$$\begin{aligned}g(\mathbf{x}) &= g_1(\mathbf{x}) - g_2(\mathbf{x}) = -L_{\mathbf{x}}(\omega_1) + L_{\mathbf{x}}(\omega_2) = \\&= -\lambda(\omega_1|\omega_1) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_1) \cdot P(\omega_1) - \lambda(\omega_1|\omega_2) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_2) \cdot P(\omega_2) + \\&\quad + \lambda(\omega_2|\omega_1) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_1) \cdot P(\omega_1) + \lambda(\omega_2|\omega_2) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_2) \cdot P(\omega_2) = \\&= (\lambda(\omega_2|\omega_1) - \lambda(\omega_1|\omega_1)) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_1) \cdot P(\omega_1) + (\lambda(\omega_2|\omega_2) - \lambda(\omega_1|\omega_2)) \cdot p(\mathbf{x}|\omega_2) \cdot P(\omega_2)\end{aligned}$$

Položíme-li tento výraz nule dostaneme vztah pro hraniční plochu dichotomického klasifikátoru, ze kterého můžeme určit poměr hustot pravděpodobnosti výskytu obrazu $\mathbf{x}$ v každé z obou klasifikačních tříd - **věrohodnostní poměr**

$$\Lambda_{12} = \frac{p(\mathbf{x}|\omega_1)}{p(\mathbf{x}|\omega_2)} = \frac{(\lambda(\omega_1|\omega_2) - \lambda(\omega_2|\omega_2)) \cdot P(\omega_2)}{(\lambda(\omega_2|\omega_1) - \lambda(\omega_1|\omega_1)) \cdot P(\omega_1)}$$

Obraz $\mathbf{x}$ zařadíme do třídy ω_1 , když je věrohodnostní poměr větší než výraz na pravé straně, je-li menší pak obraz $\mathbf{x}$ zařadíme do třídy ω_2 .

VĚROHODNOSTNÍ POMĚR I.

- ☑ Sumarizuje veškerou informaci získanou experimentem.
- ☑ Pravděpodobnost, že jev (data) nastane za daných podmínek (hypotéza) děleno pravděpodobností, že stejný jev nastane za jiných podmínek. Podmínky jsou vzájemně se vylučující.

VĚROHODNOSTNÍ POMĚR II.

Věrohodnostní poměr (likelihood ratio) LR udává podíl pravděpodobnosti, že se vyskytne nějaký jev A za určité podmínky (jev B), k pravděpodobnosti, že se jev A vyskytne, když podmínka neplatí (jev non B). Má-li například pacient náhlou ztrátu paměti (jev A), chceme znát věrohodnostní poměr výskytu jevu A v případě, že má mozkový nádor (jev B), tj. podíl pravděpodobnosti, s jakou ztráta paměti vzniká při nádoru mozku, k pravděpodobnosti, s jakou vzniká v ostatních případech. Věrohodnostní poměr je tedy podíl podmíněných pravděpodobností

$$LR = \frac{P(A|B)}{P(A|nonB)}$$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ PRAVDĚPODOBNOTI CHYBNÉHO ROZHODNUTÍ

Díky obtížnému stanovení hodnot ztrátových funkcí $\lambda(\omega_r|\omega_s)$ se kritérium minimální chyby zjednodušuje použitím jednotkových ztrátových funkcí definovaných

$$\lambda(\omega_r|\omega_s) = \begin{cases} 0 & \text{pro } r = s \\ 1 & \text{pro } r \neq s \end{cases}$$

Matrice jednotkových ztrátových funkcí má pak tvar

$$\lambda = \begin{bmatrix} 0 & 1 & \dots & 1 \\ 1 & 0 & \dots & 1 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 1 & 1 & \dots & 0 \end{bmatrix}$$

a celková ztráta je

$$J(\mathbf{a}) = \sum_{\substack{s=1 \\ s \neq r}}^R \int_{X-\mathcal{R}_s} p(\mathbf{x}|\omega_s) \cdot P(\omega_s) d\mathbf{x}$$

což je hodnota pravděpodobnosti chybného rozhodnutí.

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ PRAVDĚPODOBNOTI CHYBNÉHO ROZHODNUTÍ

Dosadíme-li hodnoty jednotkových ztrátových funkcí do vztahu pro ztrátu při klasifikaci obrazu do chybné třídy

$$L_{\mathbf{x}}(\omega_r) = \sum_{\substack{s=1 \\ s \neq r}}^R p(\mathbf{x}|\omega_r) \cdot P(\omega_s) = \sum_{s=1}^R p(\mathbf{x}|\omega_s) \cdot P(\omega_s) - p(\mathbf{x}|\omega_r) \cdot P(\omega_r)$$

a s využitím Bayesova vztahu

$$L_{\mathbf{x}}(\omega_r) = p(\mathbf{x}) \sum_{s=1}^R P(\omega_s|\mathbf{x}) - p(\mathbf{x}|\omega_r) \cdot P(\omega_r) = p(\mathbf{x}) - p(\mathbf{x}|\omega_r) \cdot P(\omega_r)$$

$p(\mathbf{x})$ nezávisí na klasifikační třídě a tedy neovlivňuje výběr minima.

Diskriminační funkci tedy můžeme určit jako

$$g(\mathbf{x}) = p(\mathbf{x}|\omega_r) \cdot P(\omega_r)$$

KRITÉRIUM MINIMÁLNÍ PRAVDĚPODOBNOTI CHYBNÉHO ROZHODNUTÍ

V případě dichotomického klasifikátoru je diskriminační funkce

$$g(\mathbf{x}) = p(\mathbf{x}|\omega_1) \cdot P(\omega_1) - p(\mathbf{x}|\omega_2) \cdot P(\omega_2)$$

A věrohodnostní poměr je potom

$$\Lambda_{12} = \frac{p(\mathbf{x}|\omega_1)}{p(\mathbf{x}|\omega_2)} = \frac{P(\omega_2)}{P(\omega_1)}$$

KRITÉRIUM MAXIMÁLNÍ APOSTERIORNÍ PRAVDĚPODOBNOSTI

- ✓ Modifikujeme-li vztah pro ztrátu při chybné klasifikaci obrazu podle Bayesova vztahu ($P(\omega_s|\mathbf{x}).p(\mathbf{x}) = p(\mathbf{x}|\omega_s).P(\omega_s)$) platí

$$L_x(\omega_r) = \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r|\omega_s).p(\mathbf{x}).P(\omega_s|\mathbf{x}) = p(\mathbf{x}) \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r|\omega_s).P(\omega_s|\mathbf{x})$$

- ✓ Hustota pravděpodobnosti $p(\mathbf{x})$ nezávisí na klasifikační třídě a tedy místo $L_x(\omega_r)$ lze použít

$$L'_x(\omega_r) = \frac{L_x(\omega_r)}{p(\mathbf{x})} = \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r|\omega_s).P(\omega_s|\mathbf{x})$$

a s jednotkovými ztrátovými funkcemi je

$$L'_x(\omega_r) = \sum_{\substack{s=1 \\ s \neq r}}^R P(\omega_s|\mathbf{x}) = \sum_{s=1}^R P(\omega_s|\mathbf{x}) - P(\omega_r|\mathbf{x}) = 1 - P(\omega_r|\mathbf{x})$$

KRITÉRIUM MAXIMÁLNÍ APOSTERIORNÍ PRAVDĚPODOBNOSTI

- ☑ Minimum ztráty $L'_x(\omega_r)$ je právě tehdy, když $P(\omega_r|\mathbf{x})$ je maximální. Tzn. že jako diskriminační funkci můžeme zvolit právě hodnotu aposteriori pravděpodobnosti třídy ω_r , tj.

$$g_r(\mathbf{x}) = P(\omega_r|\mathbf{x})$$

- ☑ Pro případ dichotomického klasifikátoru je diskriminační funkce

$$g(\mathbf{x}) = P(\omega_1|\mathbf{x}) - P(\omega_2|\mathbf{x}) = 0.$$

Z toho plyne, že hranicí mezi třídami určuje vztah

$$P(\omega_1|\mathbf{x}) = P(\omega_2|\mathbf{x})$$

nebo

$$\frac{P(\omega_1|\mathbf{x})}{P(\omega_2|\mathbf{x})} = 1$$

Podle tohoto kritéria zařídíme obraz do té třídy, jejíž aposteriori pravděpodobnost je při výskytu obrazu $\mathbf{x}$ větší.

KRITÉRIUM MAXIMÁLNÍ PRAVDĚPODOBNOTI (MINIMAX)

Neznáme-li apriorní pravděpodobnosti všech tříd, předpokládáme rovnoměrné rozložení (pravděpodobnost všech tříd je táž ($P(\omega_s) = P(\omega) = 1/R$). Potom celková střední ztráta

$$J(\mathbf{a}) = \frac{1}{R} \sum_{s=1}^R \int_{\mathcal{X}} \lambda(\omega_r | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) d\mathbf{x}$$

dosáhne minima, když

$$J(\mathbf{a}^*) = \frac{1}{R} \min_{\forall \mathbf{a}} \int_{\mathcal{X}} \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s) d\mathbf{x}$$

Diskriminační funkci lze jako v předchozích případech definovat jako

$$g_r(\mathbf{x}) = -L_{\mathbf{x}}(\omega_r) = - \sum_{s=1}^R \lambda(\omega_r | \omega_s) \cdot p(\mathbf{x} | \omega_s)$$

KRITÉRIUM MAXIMÁLNÍ PRAVDĚPODOBNOSTI (MINIMAX)

- ✓ V případě dichotomie je věrohodnostní poměr

$$\Lambda_{12} = \frac{p(\mathbf{x}|\omega_1)}{p(\mathbf{x}|\omega_2)} = \frac{(\lambda(\omega_1|\omega_2) - \lambda(\omega_2|\omega_2))}{(\lambda(\omega_2|\omega_1) - \lambda(\omega_1|\omega_1))}$$

- ✓ Pokud jsou ceny správného rozhodnutí nulové, tj. $\lambda(\omega_1|\omega_1) = \lambda(\omega_2|\omega_2) = 0$, je

$$\Lambda_{12} = \frac{p(\mathbf{x}|\omega_1)}{p(\mathbf{x}|\omega_2)} = \frac{(\lambda(\omega_1|\omega_2))}{(\lambda(\omega_2|\omega_1))}$$

- ✓ Obraz je zařazen do třídy ω_1 , když je věrohodnostní poměr než poměr cen ztrát chybných zatřídění. Jsou-li obě ceny stejné, je obraz zařazen do té třídy, pro kterou je hodnota $p(\mathbf{x}|\omega_s)$ větší.

KRITÉRIUM MAXIMÁLNÍ PRAVDĚPODOBNOTI (MINIMAX)

